

פרנקל מיכאל (לודביג) ("לוי")

בן זיגפריד (שמואל) ומרתה. נולד ב-21.2.1928 בעיר בויטן שבשלזיה העילית (אז — גרמניה) כצעיר הבנים בבית אכיו, עורך-דין ידוע וציוני פעיל שחזר באותה שנה מנסיעתו הראשונה לארץ-ישראל. בשנת-חייו הראשונה של הילד השתתף האב בכספו ביסוד חברה למטעי פרי-הדר ב"מגד" ליד פרדס-חנה, כדי להכין את התישבות המשפחה ולהעבירה ארצה. הנער חי את העשור הראשון לשנות חייו בתנאים נוחים מאד בחוילת אביו עד ליום העליה בשנת 1939. משנת 1934 עד לעלייתו למד בבית-הספר העממי היהודי בעיר-הולדתו ומיד עם בואו לארץ הוכנס לבית-הספר העממי ג' (הרצליה) בחיפה. עם התישבותה של המשפחה ב"מגד" המשיך ללמוד בבית-הספר העממי שבפרדס-חנה הסמוכה. משם עבר בשנת 1944 לבית-הספר החקלאי על שם כדורי, וגמר את לימודיו החקלאיים בשנת 1946. הצטרף לתנועת הצופים, אשר בה השקיע מרץ רב והיה בה למדריך. כל ימי שהותו במגד עבד במשק הוריו ובפרדס. ניהן גם בכשרונות אמנותיים (הקמת תיאטרון-בובות במקום) והשתמש בהם לגיוון החיים בתנועת הצופים. עזר לאביו בעבודתו למען קרן-היסוד. כשחזר מבית-הספר על שם כדורי היה זמן-מה האחראי למשק הוריו ובו בזמן אירגן את הנוער במושבה בחוג חקלאי והרצה בקביעות על בעיות חקלאיות, גם תיכן תכנית להבראת המשק החקלאי במושבה ולהרחבתו. ומה שדרש מאחרים הגשים הוא במשקם המופתי של הוריו. מגיל 18 — חבר ה"הגנה". סיים קורסים רבים והיה למפקד-כיתה. התאמן בסיירות והצטיין בה. למחרת הכרזת או"ם התגייס גיוס מלא וצורף לחטיבת "אלכסנדרוני". הצטיין במערכת משמר-הירדן. באחד מסיוריו הנועזים הגיע עד שכם. בפעולה בסביבת מענית נפצע קלות. אחרי-כן השתתף בקרבות עין-ע'זאל, רמת-הכובש וקולה. בשבועות הראשונים להפוגה השניה ניהל קורס לסיירים בשפיה. אחרי-כך נתמנה לקצין-מודיעין-חזית. בתקופת-חייו האחרונה השתתף בפעולות-הטרדה נגד החיילים העיראקיים החונים בהרי-אפרים, בחזית טול-כרם וביום 3.11.1948 התנדב עם 8 חיילים חברים למשימה כזו מאחורי קוי האויב בסביבת טול-כרם. הם נתגלו במישור הרחב בו פעלו, ואם כי הגיעו למטרתם, לעמדת האויב, ואף לקחו שנים מאנשיה בשבי, הוקפו ששה מאנשי הקבוצה ונפלו בקרב-גבורה נואש. גויותיהם נשארו בשדה-הקרב בשטח האויב ואחר-כך הובאו לקבורה בבית-הקברות הצבאי בנתניה. אביו, ד"ר שמואל פרנקל, כתב בגרמנית את תולדות חייו של בנו מיכאל והוציאן בקונטרס מיוחד בשביל קרובים ומכרים. אחרי נפלו הוכתר מיכאל בדרגת סגן. ההורים נטעו חורשה נאה במקום הנשקף לכל הסביבה.

א

9.2.1945

עזרא היקר!

מכתבך הגיעני בהיותי חולה ועדיין אני שרוי במצב זה. אולם עתה יש לי מעט פנאי ויכול אני לקיים איפוא את הבטחתי אשר לכתיבה.

בימי חליי הרשיתי לעצמי לוכסוס וקראתי את הספר „עלה נדף ברוח“ מאת הסופר הסיני לייורטאנג. הוא מצא מאד חן בעיני.

המלחמה מתקרבת לקצה, אולם מי יודע מה עלולים בני החזירים האלה לעולל עוד. בכל־אופן אנחנו הפסדנו במלחמה. הפקירו אותנו, ולולא הרוסים היו ה„דמוקרטים“ מתיחסים לאדון היטלר עוד בכבוד. בימים האחרונים קראתי מעט בעתון. פשוט, המוח מיטמסם כשהוא שומע על ההצעות האמריקניות והאנגליות להענשת הפושעים. רוצים להעניש רק את ה„אחראים“ — ואילו המבצעים „הקטנים“, אלה המוני הנוער ההיטלראי והצבא, אלה יחיו להם בשלום. ברם, אם מוצאים חבר „הגנה“ או פלמ״ח המחזיק כדור ביד לשם הגנה בלבד, את אלה דנים לשבע שנות מאסר... פוליטיקה אנגלית!

אני קורא הרבה חוברות על נושאים חקלאיים ומתחיל להרגיש את ערכה של החקלאות. אני מציע שאלה יהיו הנושאים שעליהם נתכתב:

בעיות־החיים — קודם־כל אשר לבחירת מקצוע, ולאחר־מכן אפשר לעבור לפוליטיקה פנימית וחיצונית וכו'. אלא שאני חושב, שהחלק הראשון של הנושא מועיל יותר וחשוב בעיקר לך. אולי יקל לך אחר־כך לבחור. אני מתלהב מאד מהכימיה, כי כידוע לך „בידך הכימיה, בידך משחק־העולם“. ובלי כימיה גם אין חקלאות. ביחוד קשורות בה בעיות הקרקע.

החקלאות! לעגו לי: מה, מה היא חקלאות? זריעת גור וצנון וכו' עבודה מטונפת... אך לא כן הוא. החקלאות היא משחק יפה עם הטבע, אתה מנסה להשתלט על הטבע, לכוון את דרכיו ואם אתה מבין את ה„משחק“ — אתה מנצח. וכאן הסיפוק. אין זה כמעשה ידיו של אומן שהוא לבדו העושה בה, גומר עבודה והנה הסיפוק בידיו. לחקלאי יש שותף גדול — הטבע, ויחד אתו הוא מבצע את העבודה. הוא מסייע לו והטבע מסייע לחקלאי, כעין סימביוזה. הנה כך יכולים להגיע גם להישגים הרבה יותר גדולים. וזהו רק הסיפוק אשר בעבודתו של החקלאי, בלי לדבר כבר על האידיאליזם הלאומי שלנו.

לפנינו בעיות גדולות מאד בארץ, לא רק היאחזות בקרקע ופרנסתו של הישוב, — שהרי אם לא יהיו חקלאים מנוסים בארץ ידלדלו מקורות הקרקע ויום אחד האדמה תחדל להצמיח. הוה אומר — יש לכבוש את ההרים לא רק במובן האינדיבידואלי, אלא גם מתוך כוונה לשמור על אדמות־ההרים, שלא תיגרפנה למטה. כל שנה נגרפת אדמה רבה לעמקים ואדמתנו הולכת ופוחתת. על החקלאי לדעת איך לשמור על פוריות הקרקע, ובארצנו לא די בכך. אנו זקוקים גם לטיוב הקרקע.

עכשיו אולי תבין על שום מה בחרתי במקצוע זה. לא רק מתוך אידיאליזם לאומי בחרתי בו, כי אם מפני שהוא נותן את הסיפוק המלא לאדם העמל, וזהו עיקר העיקרים אשר במקצוע: האדם זקוק לסיפוק בהישגיו. כאן ההבדל בין החיה והאדם. לה יש רק סיפוק בפעולותיה המיניות ובמונותיה, אך לאדם צריך שיהא גם סיפוק

במעשה־ידיו. סיפוק זה יכול להציל בני־אדם ממצב־יאוש שונים ויחד עם זה להביא תועלת מטריאלית. את הנקודה השניה אני מציג כמרכז כלל וכלל. אמרו לי: „מוטב שתהיה מהנדס. אתה יודע לצייר קצת ואז תוכל להרוויח הרבה כסף“, וגם לך אני אומר: אף־על־פי שבעיותיך הפיננסיות קשות משלי, אל תלך בדרך הממון אלא בדרך הסיפוק! בהר לך מקצוע שבו תוכל ליהנות כל ימי־חיך ואז גם תתקיים בקלות.

בוה אסיים היום את מכתבי, כי אני צריך „להשיג“ את לימודי כל השבוע. ולכן, שלום!

בברכת־חברים,

ב

מגד, 12.6.1945

נחמיה היקר!

— — — ברגע זה, לצערנו, אין אפשרות לעזור בבית יותר. אנו צריכים לחשוב על העתיד ועל המוטל עלינו ולשם כך, כדי שנוכל לקבל עלינו את התפקיד הקשה, אנו צריכים ללמוד הרבה, כי אין אנו בני־אדם חפשים. יש לנו התחייבויות כלפי אחרים. במידה רבה הוקלה קצת המתיחות בבית.

...החגיגות־נצחון לא חגגנו, כי הלא אין זה נצחוננו. מלבד הנפת דגלים ואילו תהלוכות סמליות שהיו הפגנות יותר לא היה שום דבר בקנה־מידה גדול. כל אחד חגג בנפשו־הוא.

ג

8.2.1946

שלום רב לך, נחמיה היקר!

— — — בבית תכונה רבה — העבודה מרובה וכמוה גם הדאגות. כעת קוטפים בפרדס את הפרי, שלא נמכר עדיין במלואו. ה„חרם“ הערבי בארץ עצמה כמעט שאינו מורגש, כי הערבים רוצים לקנות פרי, כתמיד (יש להבדיל בין הערבי שברחוב ובין המנהיגים שלהם). כמות־הגשמים שירדה עד עכשיו היתה זעומה עד מאד. כמעט שהיתה שנת־בצורת. אולם הגשם שבא עכשיו, לאחר הפסקה של חודש, הציל את המצב.

— — — המצב בארץ — בעברית יש מלה טובה להגדרתו: „הפקר“! בארץ שוהים עכשיו צבאות רבים: אנגלים, כושים, פולנים, „הלגיון הערבי“ (צבא־התפארת הערבי) — ולהשלמת השורה הביאו לפני כמה ימים גם שבויים גרמנים. את כולם כאחד „מפטמים“ בהסתה. שאינה שונה בהרבה מזו שקיבלו הגרמנים בגרמניה. מובן שהסתה זו נקלטת יפה אצל „הלגיון הערבי“. להוכחת „פשעי היהודים“ משתמשים האנגלים במעשיהם הבלתי־אחראיים של אצל וכלפי חוץ הם מטשטשים את מעשיהם־הם במעשי אצל.

כל זה אך התחלה היא, ואני חושש מאד לתוצאות של „ועדת חקירה“, כי למעשה התוצאות כבר קבועות מראש אצל מר בוין והוא מחכה עד שהתבשיל יהיה מוכן ורק מוסיף מפעם לפעם מעט מלח... תהיינה התוצאות אשר תהיינה — החבית תתפוצץ!

שוב מכתב גדוש פוליטיקה, אלא שאינני יכול להבליג. כוזה העולם. נראה מה יביאו עמם השבועות הבאים. שלום וברכה!

וגם הלילה חשוך ואין רואים דבר, אולם הלא אלה הם התנאים האידיאליים להרהורים ומחשבות. בטוחני שעת חושבת ומהרהרת הרבה (גם כתבת לי שכך הוא). ספרי לי איפוא קצת על אלה — הרי בינינו אנו לא צריכים להתבייש! ובזאת אסיים.

15.5.1948

ודאי נצטרך לעמוד במבחן קשה: נצטרך לדעת לשאת גם כשלונות, אולם רוחנו איתנה, אנו בטוחים בנצחוננו וגם משלמים ביוקר...

אני בטוח שהמצב במשק עכשיו קשה מאד ואפילו קשה מנשוא. אולם זאת היא השעה הקשה והחשובה ביותר אשר לה ציפינו אלפיים שנה ואנחנו מוכרחים לקבל הכל באהבה...

ד

15.1.1947

א' היקרה!

— — — הבדידות וידיעות מסולפות ברדיו הן בודאי מקור לעצבנות, אולם חזקי ואמציו! על דורנו מוטל תפקיד גדול וקשה. הבה נמלא אותו באהבה. נקבל עלינו את כל היסורים ונהיה תמיד בטוחים, שכל אחד מאתנו יגיע למטרה!

ה

16.3.1948

א' היקרה!

— — — גם אני, כמוך, מקווה שזמנים אלה במהרה יחלופו ונוכל לחזור לחיים תקינים. אולם לעת-עתה הערפל מכסה את הסוף והוא טרם נראה, לאסוננו. א', אמנם המקום בו את שוהה קטן הוא ואין מה לכתוב עליו.